

**You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Nic dwa razy się nie zdarza

Author: Małgorzata Smereczniak

Citation style: Smereczniak Małgorzata. (2018). Nic dwa razy się nie zdarza. W: R. Cudak, W. Hajduk-Gawron, A. Madeja (red.), "Na wrywki : 100 cytatów z polskiej poezji i dramatu, które powinien znać także cudzoziemiec" (S. 220-223). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Nic dwa razy się nie zdarza

O cytacie

Tymi słowami rozpoczyna się jeden z najbardziej znanych wierszy Wisławy Szymborskiej pt. *Nic dwa razy*. Został on zamieszczony w tomie *Wołanie do Yeti* (1957), ale 2 lata wcześniej opublikowało go czasopismo „*Twórczość*”. Utwór mówi o przemijaniu, ulotności zdarzeń, uczuć, ludzi, o tym, że nie ma możliwości, by ponownie przeżyć to, co już się zdarzyło:

[...]
Żaden dzień się nie powtórzy,
nie ma dwóch podobnych nocy,
dwóch tych samych pocałunków,
dwóch jednakich spojrzeń w oczy.
[...]

W wierszu czytelne są m.in. ślady filozofii Heraklita z Efezu w postaci przekonania o zmienności, płynności świata (*PANTA RHEI*) oraz współistnieniu w nim przeciwieństw. Nie powinno nas to jednak napawać strachem, ponieważ wszystko, co istnieje, jest ze swej natury przemijalne, tymczasowe – zasada ta dotyczy też zatem spraw i uczuć niechcianych, negatywnych. Przeciwnie, dzięki zmienności świat jest mniej przewidywalny (nawet krople wody nie są do siebie podobne – wbrew prawdzie zawartej w sfrageologizowanym porównaniu „być podobnym do siebie jak dwie krople wody”), a przez to ciekawszy. To spostrzeżenie może dodawać otuchy, skłaniać do pogodzenia się z przedstawioną właściwością świata, a w konsekwencji do doceniania każdej przeżytej chwili oraz szukania harmonii w relacjach z ludźmi.

Cytat jest używany zgodnie ze swym kontekstowym (wnoszonym przez cały wiersz) znaczeniem, gdy chcemy – w filozoficzny nieco sposób, czasem z nutą nostalgii – podkreślić przemijalność chwil, zwłaszcza przyjemnych.

O autorze i jego twórczości

Wisława Szymborska (1923–2012) – laureatka literackiej Nagrody Nobla, należy do grona najwybitniejszych poetów polskich. Urodziła się pod Poznaniem, lecz wkrótce jej rodzina osiedliła się w Krakowie, gdzie poetka zamieszkała na stałe. W czasie II wojny światowej uczyła się na *TAJNYCH KOMPLETACH* oraz pracowała na kolei. Wówczas powstały jej pierwsze młodzieńcze wiersze i opowiadania. Wykonała też rysunki do podręcznika do nauki języka angielskiego. Po wojnie rozpoczęła studia polonistyczne, potem socjologiczne na Uniwersytecie Jagiellońskim – żadnych jednak nie ukończyła. Pracowała w redakcji „Życia Literackiego”, publikując tam swoje teksty, głównie wiersze, omówienia sztuk teatralnych i książek (te ostatnie zostały zebrane i wydane w kolejnych tomach zatytułowanych *Lektury nadobowiązkowe*), na łamach tygodnika udzielała też dowcipnych porad początkującym literatom. Publikowała także w innych pismach kulturalno-literackich, przez wiele lat współpracowała z „Tygodnikiem Powszechnym”.

Pierwsze tomy poetyckie Szymborskiej – *Dlatego żyjemy* (1952) oraz *Pytania zadawane sobie* (1954) – zawierają wiersze pisane zgodnie z wytycznymi socrealizmu. Zmianę poetyki oraz nowe tematy przynosi tomik *Wołanie do Yeti* (1957), uznawany za „drugi debiut” („właściwy debiut”) poetki. Kolejne tomiki to: *Sól* (1962), *Sto pociech* (1967), *Wszelki wypadek* (1972), *Wielka liczba* (1976), *Ludzie na moście* (1986), *Koniec i początek* (1993), *Chwila* (2002), *Dwukropek* (2005), *Tutaj* (2009), *Wystarczy* (2011).

Wśród wyróżnień i nagród literackich przyznawanych Wisławie Szymborskiej najbardziej prestiżową była Nagroda Nobla, którą poetka otrzymała w 1996 roku. Szwedzka Akademia w uzasadnieniu podała, że nagrodę przyznano „za poezję, która z ironiczną precyzją odsłania prawa biologii i działania historii we fragmentach ludzkiej rzeczywistości” (<https://culture.pl/pl/wydarzenie/wislawa-szymborska-nie-zyje>). Nagroda Nobla sprawiła, że Wisława Szymborska, która ceniła sobie swą prywatność i wolała pozostawać w cieniu, stała się osobą rozpoznawalną, publiczny wymiar zyskała też mniej znana część jej twórczości: kolaże, limeryki, zabawy słowne.

Poezja Szymborskiej (poetka opublikowała ponad 300 wierszy) odnosi się do istotnych, egzystencjalnych, filozoficznych, kulturowych i społecznych tematów. Jednym z ważniejszych jest ludzka egzystencja w świecie widziana wielowymiarowo, z różnych perspektyw (np. historycznej, biologicznej, kulturowej). Człowiek i dotyczące go problemy często oglądane są oczyma zwierząt, także przedmiotów, roślin. Świat ludzi, który dostrzegamy na co dzień, jest więc tylko jednym ze

„światów możliwych” i jako taki nie powinien być traktowany jako najważniejszy, uprzywilejowany w różnorodnym wszechświecie. Poetka nie daje w swych utworach recept, gotowych odpowiedzi na stawiane pytania – zamiast tego skłania do refleksji.

Wiersze Szymborskiej są świadectwem doskonałego panowania nad językiem. Zamiast wyszukanych epitetów czy rozbudowanych metafor poetyckich znaleźć w nich można zwykle grę słowem – jego różnymi znaczeniami i użyciami.

Nawiązania

Cytat może też służyć jako komentarz do konkretnych wydarzeń, działań (np. artystycznych), by w ten sposób podkreślić ich niepowtarzalność, wyjątkowość, jednostkowy charakter (np. artykuł sportowy na temat scenariusza piłkarskich rozgrywek zatytułowano *Nic dwa razy się nie zdarza – Juventus to zły materiał na frajera*) bądź – przewrotnie – zwrócić uwagę na powtarzalność schematów (np. *Nic dwa razy się nie zdarza? Nieprawda! Najlepsze sequele w historii kina; Nic dwa razy się nie zdarza, ale inspektor wrócił*).

Fraza bywa skracana do postaci „nic dwa razy”. Świadczy to o jej rozpoznawalności – odbiorca wypowiedzi zawierającej mikrocytat „nic dwa razy” sam dopowie sobie ciąg dalszy („...się nie zdarza”).

Wiersz *Nic dwa razy* znany jest dobrze jako piosenka. Na szczególną uwagę zasługują: wykonanie Łucji Prus (muzyka: Andrzej Mundkowski) oraz nowsze interpretacje Olgi Jackowskiej (Kory) z muzyką Marka Jackowskiego, a także Janusza Radka. W dniu pogrzebu Wisławy Szymborskiej o godzinie 12.00 zamiast hejnału z wieży kościoła Mariackiego popłynęła melodia znana z wykonania Łucji Prus.

Warto wiedzieć

- PANTA RHEI (z gr. ‘wszystko płynie’) – słowa oddające główną myśl filozofii głoszonej przez Heraklita z Efezu (VI/V wiek p.n.e.). Wyrażają przekonanie, że wszechświat jest w ciągłym ruchu, jego zasadą jest zmiana. Heraklit głosił: „Niepodobna wstąpić ponownie do tej samej rzeki”.
- TAJNE KOMPLETY – forma nielegalnego nauczania (zajęcia poza szkołą lub uczelnią) prowadzona w Polsce okupowanej przez hitlerowców podczas II wojny światowej (1939–1945) oraz po rozbiorach Polski (zob. **Jeszcze Polska nie zginęła*).

Z opracowań

Dla Szymborskiej ważna jest niezagospodarowana przestrzeń między myśleniem a mową, między gotowymi formułami słownymi a zjawiskami, które domagają się wyrazu i nazwy. Poetka dystansuje się wobec języka stałej aksjologii: oficjalnych sloganów, potocznych mądrości, twierdzeń i sądów filozofii. W poezji Wisławy Szymborskiej przywołania gotowych przekonań opatrzone są zwykle znakiem zapytania, wątplenia lub negacji.

Ligęza 2016, CLXXXVI

Poeta również, jeśli jest prawdziwym poetą, musi ciągle powtarzać sobie „nie wiem”. Każdym utworem próbuje na to odpowiedzieć, ale kiedy tylko postawi kropkę, już ogarnia go wahanie, już zaczyna sobie zdawać sprawę, że jest to odpowiedź tymczasowa i absolutnie niewystarczająca. Więc próbuje jeszcze raz i jeszcze raz, a potem te kolejne dowody jego niezadowolenia z siebie historycy literatury zepną wielkim spinaczem i nazywać będą „dorobkiem”.

Szymborska 1996

Bibliografia

- Bikont A., Szczęśna J., 2012: *Pamiątkowe rupiecie. Biografia Wisławy Szymborskiej*. Kraków.
- Ligęza W., 2016: *Wstęp i opracowanie*. W: Szymborska W.: *Wybór poezji*. Wrocław.
- Szymborska W., 1996: *Poeta i Świat*. [Odczyt wygłoszony przez poetkę przed wręczeniem jej Nagrody Nobla]. Dostępne w Internecie: https://www.nobelprize.org/nobel_prizes/literature/laureates/1996/szymborska-lecture-p.html [dostęp: 23.09.2017].
- Węgrzyniakowa A., 1996: *Dwie krople, kamień, róża. O wierszu Wisławy Szymborskiej „Nic dwa razy”*. W: Nawarecki A., Pawelec D., red.: *Kanonada, interpretacje wierszy polskich (1939–1989)*. Katowice.
- <https://culture.pl/pl/wydarzenie/wislawa-szymborska-nie-zyje> [dostęp: 23.09.2017].

Małgorzata Smereczniak